

Категоризация на вредителя *Platypus apicalis*

Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH) на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) е извършила категоризация на вредителя *Platypus apicalis* (*Coleoptera: Curculionidae: Platypodinae*) за територията на Европейския Съюз (ЕС).

P. apicalis е бръмбар „амброзия“ (бръмбарите „амброзия“ живеят в дървесината и не се хранят директно с растителна тъкан, вместо това както ларвите, така и възрастните се хранят със симбиотични гъби, които се пренасят от възрастните, когато пробиват тунели в растението гостоприемник).

В случая на *P. apicalis*, симбиотичната гъба е *Sporothrix nothofagi* Gadgil and Dick, 2004 (*Ophiostomataceae*), която към този момент се среща само в Нова Зеландия.

Жизненият цикъл на *P. apicalis* се състои от яйце, пет ларвни стадия, какавида и възрастно. *P. apicalis* прекарва почти целия си живот вътре в гостоприемника, било то живо, отсечено или паднало дърво. След завършване на своето развитие, възрастните индивиди излизат от гостоприемника и летят в търсене на подходящи дървета гостоприемници за колонизация, чифтосване и възпроизводство.

Новопоявилите се мъжки откриват паднали, скоро отсечени или стресирани живи дървета, използвайки летливи химикали, освободени от стресираните тъкани на гостоприемника. Когато възрастен мъжки достигне гостоприемник, той освобождава агрегационен феромон, за да привлече други възрастни (мъжки и женски) към мястото.

Когато атакуват живи дървета, мъжките пробиват долните части на стъблото, където диаметърът често е между 6 см и 15 см, но *P. apicalis* може да атакува и дървета с по-голям диаметър, които са подложени на стрес.

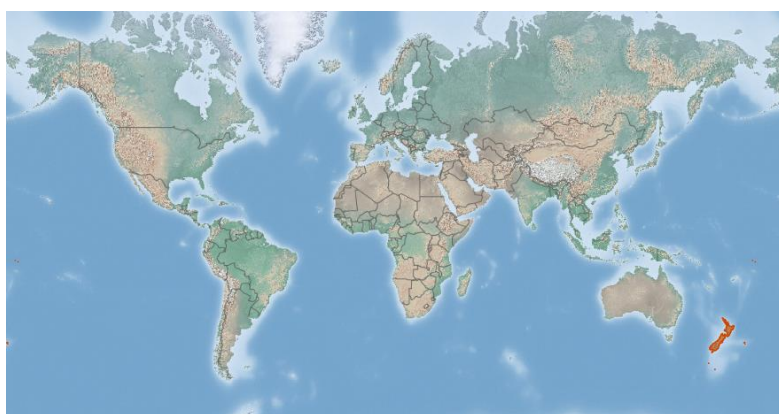
Мъжките пробиват тунели с диаметър 2 мм, които достигат до беловината, като тунелът се разполага на границата между беловината и сърцевината. Мъжките и женските се чифтосват на входа на тунела и яйцата се снасят на малки партиди от четири до седем яйца в края на тунела.

Допълнителни яйца могат да бъдат снасени в други клонове на тунелната или галерийната система, наричана още гнездо. Ларвите на всички етапи се движат свободно в гнездото и се хранят с въведената симбиотична гъба. Ларвите създават тунели с

дължина около 8 мм, които се използват като камери за какавидиране. Развитието на *P. apicalis* от яйце до възрастно обикновено отнема 2 години, въпреки че в до 40% от случаите може да отнеме повече от 2 години. От едно гнездо са регистрирани до 425 възрастни, но обикновено броят им е много по-малък.

Успешното размножаване на *P. apicalis* може да се осъществи в редица живи дървесни видове, включително сладък кестен (*Castanea sativa*), род бор (*Pinus spp.*) и различни видове бряст (*Ulmus spp.*).

Към този момент не е известно *P. apicalis* да се е установил извън територията на Нова Зеландия (включително ЕС), въпреки че са докладвани няколко случая в Австралия.

Фигура 1. Разпространение на *P. apicalis* (източник: CABI, 09.09.2022)

Този вредител не е включен в Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията¹.

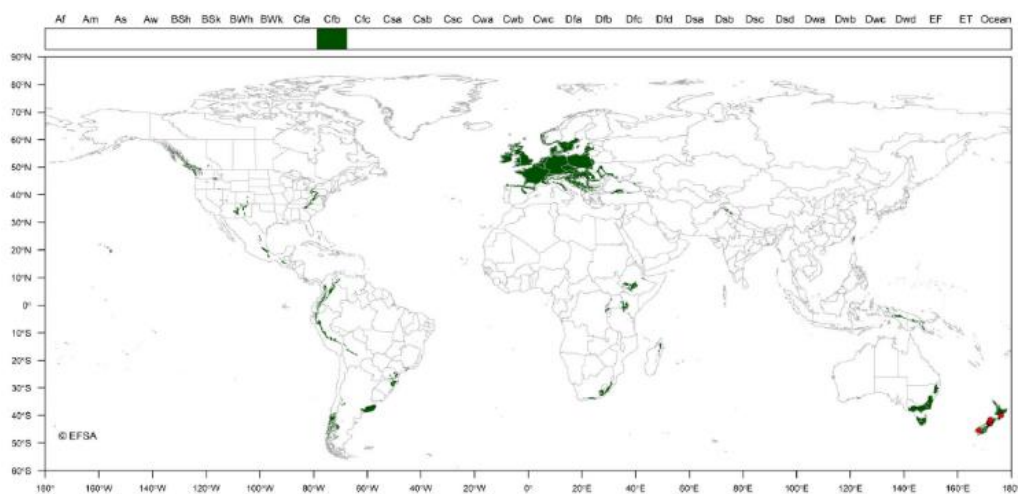
След публикуването на научно становище относно високорисковите растения, по-специално оценка на стоковия риск за растения от род явор (*Acer spp.*) за засаждане от Нова Зеландия (EFSA PLH Panel, 2020), *P. apicalis* е бил включен в Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1361 на Комисията², където са приложени подходящи смекчаващи мерки. Поради това фитосанитарният риск е намален до приемливо ниво и видовете *Acer spp.* от Нова Зеландия вече не трябва да се считат за високорискови растения.

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2020/1361 на Комисията от 30 септември 2020 година за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 по отношение на определени растения за засаждане от вида *Malus domestica* с произход от Сърбия и определени растения за засаждане от видовете *Acer japonicum* Thunberg, *Acer palmatum* Thunberg и *Acer shirasawanum* Koidzumi с произход от Нова Зеландия

Потенциалните пътища за навлизане на *P. apicalis* на територията на ЕС са: масивният дървен опаковъчен материал, дървесни растения гостоприемници за засаждане (с изключение на семена) с диаметър > 6 см, отрязани клонове с диаметър > 6 см, дървен материал с кръгла форма с кора.

P. apicalis би могъл да се установи в ЕС, тъй като растенията гостоприемници (обикновен явор – *Acer pseudoplatanus*, сладък кестен – *Castanea sativa*, смърч – *Picea spp.*, бор – *Pinus spp.*, дугласка ела – *Pseudotsuga menziesii* и бряст – *Ulmus spp.*) са широко разпространени в ЕС в райони с климат, сравним с този в Нова Зеландия, където се среща вредителят. Това предполага, че условията в ЕС са подходящи за установяването му.

Фигура 2. Световно разпространение на климатичните типове Köppen–Geiger, за климатичен тип Cfb които се срещат в ЕС и Нова Зеландия, където е докладван *P. apicalis*

Ако бъдат въведени в ЕС, възрастните могат да се разпръснат естествено чрез полет. Има данни, че възрастните могат да изминат до 800 м. Движението на заразна дървесина и растения гостоприемници за засаждане в рамките на ЕС може да улесни разпространението.

Икономическите последици от евентуалното навлизане на този вредител в ЕС и България ще бъдат основно за горското стопанство и дървообработващата промишленост. Евентуалните загуби ще бъдат резултат от издълбаните галерии в дървесината и от нейното оцветяване, причинено от симбиотичната гъба.

Фитосанитарните мерки, които биха ограничили разпространението на този вредител са: използване на растения свободни от вредители, биологичен контрол, химични обработки на растенията и премахване на растителните остатъци.

Налице са някои фактори, ограничаващи ефективността на мерките за предотвратяване навлизането на вредителя:

- ефектът от фумигацията върху дървесината е краткотраен. Например, ако съдържанието на влага във фумигираната дървесина остане високо, бръмбарите „амброзия“ могат да колонизират третираната дървесина на по-късен етап;
- поради затруднения достъп до ларвите и възрастните в тунелите, химическият контрол в горските масиви не е ефективен.

P. apicalis удовлетворява критериите, които са в компетенциите на EFSA за оценка, за разглеждане на този вид като потенциален карантинен вредител за Съюза.

За България, P. apicalis също би представлявал опасност, тъй като климатичните условия в части от страната са подходящи за установяването на вида, а част от неговите гостоприемници се срещат и в нашата страна.

Евентуалното установяване на този вредител в България, вероятно ще доведе до икономическо въздействие, основно за горското стопанство и дървообработващата промишленост.

Източник:

Pest categorisation of *Platypus apicalis*, EFSA Journal 2022;20(6):7398 – <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7398>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

13.09.2022 г.